

Blikk på og blikk for translatøreksamen i Norge

Jan Roald & Ingrid Simonnæs

NHH

Summary

Professional translators in Norway have existed since the final period of the Union between Norway and Denmark through an Order in Council in 1800. The first national translators' exam (Translatøreksamen) was arranged in 1923, and then until 1975, at irregular intervals. Since 1979, the translators' exam has been arranged annually at the Norwegian School of Economics and Business Administration (NHH), which in 1986 was given the responsibility for both preparing and organising the exam. An examination supervisor was also appointed. From the year 2003 NHH has been given the authority to authorise candidates.

Since the 1980s the translators' exam has undergone important changes. From being a one-day exam to a two-day exam (1991), a one-way authorisation was implemented in 1999. Since the year 2001 candidates must have a 3-year higher education pursuant to an EEA directive. As of 2004 candidates are informed in advance about the domain for the technical text. Recently, a discussion forum has also been established as a service to candidates in addition to individual guidance. In 2005 the first language-independent course will be arranged covering topics related to social conditions in Norway. This course is aimed especially at candidates in languages other than English, French, German and Spanish.

The national translators' exam is demanding both when it comes to language skills and special domain competence. The Department of Professional and Intercultural Communication at NHH may offer the candidates an insight into necessary strategies for how to handle the various tasks, especially when it comes to LSP-related issues, for instance how to find and apply relevant sources and references. At the same time it is vital for the department to maintain and develop not only special knowledge, but also knowledge of how special languages and social issues develop in Norway and in other, relevant language societies.

1. Tilbakeblikk (19. århundre – 1970)

I 1970 ble det lagt frem for Kirke - og undervisningsdepartementet en *Innstilling om translatøreksamen*. Utvalget besto av fire medlemmer, hvorav to var professorer ved NHH (hhv i engelsk og tysk). Mandatet for utvalget gikk ut på (1) å ”utrede behovet for orienterende og opplæringsmessige tiltak for dem som skal forberede seg til translatøreksamen, og vurdere om eksamensordningen bør endres” og (2) ”beregne kostnadene som utvalgets forslag vil medføre”.

I denne innstillingen finnes en del spor tilbake i tiden. Bl.a. nevnes det at “offisiell erkjennelse” av translatøryrket i Norge skriver seg fra den siste del av dansketiden. I 1800 fikk Det danske kanselli ved *Kongelig Resolution af 4. juli 1800* bemyndigelse til “at udfærdige Bevillinger for Translatører” (§ 6b). Ved regeringsinstruksen av 15. januar 1881 ble en tilsvarende bemyndigelse gitt til Den norske regjeringen. Frem til neste kongelige resolusjon i 1897 var kravene til den som skulle utøve translatøryrket basert på en bevillingspraksis som krevet at vedkommende var myndig, hadde ført hederlig vandel og hadde legitimert sine språkkunnskaper ved vitnesbyrd fra kompetente personer. Først med resolusjonen fra 1897 ble bevillingsmyndigheten lagt til et departement, først Justisdepartementet, senere Handels-

departementet og fra 60-tallet til det som den gangen het Kirke- og undervisningsdepartementet.

Den første translatør**eksamen** ble avviklet av Handelsdepartementet i 1923. Frem til 1975 ble eksamen holdt med uregelmessige mellomrom. Så kom det en periode på fire år der det ikke ble arrangert eksamen fordi formannen for daværende eksamenskommissjon var falt bort.

For å ivareta mandatets hovedpunkt om opplæringsmessige tiltak, ble det ved NHH på slutten av 70-tallet først etablert et ett-årig studium i tysk for næringslivet (TFN), som bl.a. ble markedsført med at studiet “også er et tilbud til dem som forbereder seg på å ta translatør-eksamen”. Senere, på slutten av 80-tallet, fikk NHH en nyopprettet stilling som undervisningsleder for translatørutdanningen, hvis arbeidsoppgaver også skulle bestå i å utvikle undervisningstilbud innenfor translatørutdanningen. Omtrent på den tiden kom tilsvarende ettårige studier i fransk og engelsk for næringslivet i tillegg. Alle var ment på sikt å kunne bygges ut til et mer omfattende studietilbud til bl.a. dyktiggjøring av kandidater som ønsket å ta translatør**eksamen**. Disse planene har dessverre ikke latt seg realisere, noe som er beklagelig da det har vist seg at en del kandidater fra disse studiene senere besto translatør**eksamen**.

2. Utviklingen siden 1970

Regelmessige translatør**eksamener** ble innført først etter at daværende professor Christensen (NHH) i 1978 var blitt forespurt av departementet om å overta vervet som eksamenskommissjonens formann. Siden 1979 har translatør**eksamen** så vært avholdt ved NHH i Bergen. I 1986 fikk NHH det fulle administrative og faglige ansvar for translatør**eksamen**.

Frem til 1991 var translatør**eksamen** et én-dags-opplegg, der man måtte bestå en allmennspråklig tekst fra fremmedspråket til norsk og tre fagspråklige tekster fra norsk til fremmedspråket. Strykprosenten var høy da det ikke fantes noen form for silingsmekanisme for dem som meldte seg opp til eksamen, og fordi det heller ikke fantes (og ikke finnes) en regulær utdanning frem til det nivået som kreves for å kunne bestå denne eksamenen.

I 1991 ble eksamensomfanget utvidet til et to-dagers-opplegg med samme tekstmengde som skal oversettes i begge språkretninger.¹ I 1999 ble én-veis-autorisasjonen innført. Denne nye modellen innebærer at kandidater kan velge om de vil fremstille seg kun til den første eksamensdag (prøve I fra norsk til fremmedspråket), kun den andre eksamensdag (prøve II fra fremmedspråket til norsk) eller til begge dagene under ett. En kandidat som har bestått prøve I og/eller prøve II, må fremstille seg til muntlig eksamen, og først etter også å ha bestått muntlig eksamen vil vedkommende få autorisasjon for sin språkkombinasjon, enten som én-veis-autorisasjon eller som to-veis-autorisasjon. Det har vist seg i ettertid at svært mange kandidater benytter seg av muligheten til å konsentrere seg om én språkretning av gangen. Kandidater med fremmedspråket som morsmål velger gjerne først å ta eksamen fra norsk til fremmedspråket. De følger dermed en tradisjon om at en skal (helst) oversette til sitt morsmål. Denne tradisjonen praktiseres ved f.eks. kontinentale utdanningsinstitusjoner. – Frem til 2003

¹ Dagens ordning innebærer at det skal oversettes i alt fire tekster i begge språkretninger, hver gang delt opp i to “grupper”: gruppe 1 som omfatter en allmennspråklig og en økonomisk-administrativ tekst som må oversettes **uten hjelpemidler**, og gruppe 2 som omfatter en juridisk og teknisk tekst der **alle mulige hjelpemidler** unntatt direkte tilgang til internett, er tillatt.

For flere detaljer om omfang m.m. se <http://www.nhh.no/studier/fulltid/spr/translator/eksamen/norsk/>.

var det departementet som etter søknad ga autorisasjonen, mens det nå er NHH. Denne myndigheten ble da delegert til NHH.

På grunn av Norges tilhørighet til EØS (jfr. EUs 1. generelle direktiv om godkjenning av yrkeskompetanse, rådsdirektiv 89/48/EØS) kom det i 2001 krav om at den som ville melde seg opp til translatøreksamen, måtte kunne dokumentere minst tre års utdanning utover videregående skole. Denne silingsformen sammen med tidligere praktiserte tiltak som veiledningstjeneste og helgekurs/seminar har ført til at antallet oppmeldte kandidater har sunket noe, men også at det er mer reelle forhåpninger for kandidatene om å kunne klare seg. Tilbudet om veiledningstjeneste og helgekurs/seminar gjelder så langt kun for de såkalte nære språkene² engelsk, fransk, spansk og tysk, der NHH har en faglig stab som er unik i sin sammensetning. Her finnes det kvalifiserte veiledere og/eller sensorer som gjerne også er selv statsautoriserte translatører.

Viktige endringer av nyere dato ifm. translatøreksamen er opprettelsen av et diskusjonsforum (<http://www.nhh.no/studier/fulltid/spr/translator/diskusjonsforum.html>), der kandidater kan diskutere aktuelle faglige problemstillinger og praktiske spørsmål knyttet til forberedelsen til translatøreksamen. I den grad det er kapasitet ved Institutt for fagspråk og interkulturell kommunikasjon (FSK), vil instituttets medarbeidere delta i forumet bl.a. med faglige innspill som kan ha interesse for flere enn bare én kandidat. Diskusjonsforumet er i startfasen tenkt å komme i tillegg til den individuelle veiledning.

3. Dagens situasjon

For å fange opp hensynet til de såkalte fjerne språk har FSK drøftet muligheten av i tillegg å satse på språkovergripende seminarer slik som det bl.a. også gjøres i Danmark (se Koue i dette nummeret). Slike seminarer vil kunne formidle den nødvendige basale innsikt i norske samfunnsforhold som må kunne forutsettes kjent hos enhver som tar sikte på å ta translatøreksamen. Med innsikt i de norske forhold kan da den enkelte kandidat på egen hånd arbeide videre med å skaffe seg tilsvarende innsikt i sitt eget samfunn og dets språklige representasjoner. Kandidaten vil på denne måten fort kunne oppdage hvor forskjellene ligger, og hvilke uttrykk som vil være mer eller mindre dekkende.

Eksamensformen er nå ytterligere blitt tilpasset de arbeidsbetingelser en statsautorisert translatør³ arbeider under i det virkelige liv, nemlig det å bruke PC til å utføre oversettelsesarbeidet på. Det er nå tillatt å skrive eksamensbesvarelsen på PC⁴, men på grunn av tekniske problemer ved utskrift (f.eks. det kyrilliske alfabet m.m.) kun å kladde den. Sluttresultatet er fremdeles håndskrevet.

I inneværende år ble det vedtatt nok et tiltak for å tilgodese kandidatenes behov for å møte en eksamensform som er mest mulig realistisk med henblikk på en fremtidig konkret arbeids-situasjon. Det ansvarlige styringsutvalg for translatøreksamen, som sorterer under FSK,

² Alle andre språk enn de "nære" språk defineres i denne sammenheng som "fjerne" språk, og kandidater i disse språk har en time mer til rådighet for sine besvarelser der det er tillatt å bruke hjelpemidler. Dette tidstillegget begrunnes med at kandidatene her ofte må arbeide via rele-språk fordi det finnes liten eller ingen litteratur mellom fremmedspråket og norsk eller vice versa.

³ For enkelthetens skyld brukes det her udifferensiert både 'statsautorisert translatør' og 'translatør'.

⁴ For å høste erfaringer og finne ut hvordan ordningen fungerer, gjelder dette pr. i dag kun for de juridiske og tekniske tekstene.

besluttet at kandidatene ca. 4 uker før selve eksamen skulle informeres om hvilket subdomene den tekniske teksten fra norsk til fremmedspråket⁵ vil være hentet fra. Denne endringen ble begrunnet med resultater fra undersøkelser som har vist at det som regel ikke er mulig for en translatør i Norge å spesialisere seg på et gitt fagområde. Derfor er det vanlig at en translatør vil måtte kunne oversette både juridiske og tekniske tekster, for å nevne to viktige områder ut fra hyppigheten i en gitt oppdragssituasjon. Disse områdene er i seg selv meget omfattende, og han/hun må derfor i mange tilfeller starte med å sette seg inn i et subdomene som han/hun ikke kjenner tilstrekkelig godt nok på forhånd. Dette må skje fort fordi tidsfaktoren alltid spiller en viktig rolle ved et oppdrag. Også i eksamenssituasjonen spiller tidsfaktoren en viktig rolle. I inneværende år fikk kandidatene derfor for første gang på forhånd opplyst at subdomenet for den tekniske teksten var veitrafikk. Selve eksamensteksten handlet om fysisk fartsregulering med de dertil hørende fagtermer og beskrivelser. På denne måten kunne kandidaten på forhånd lese om emnet og også være mer selektiv med å ta med seg hjelpemidler til eksamen, der alle former for hjelpemidler er tillatt – unntatt tilgang til internett under selve eksamen. Tilbakemeldingene vi har fått, er bare positive, og flere kandidater har i etterkant ytret ønske om at tilsvarende informasjon også skal gis for den juridiske teksten.

4. Kvalifikasjoner og krav

I *Retningslinjer for sensur til translatørexamen ved NHH* heter det: “Det viktigste kriterium for bedømmelse av en oversettelse er at det er samsvar mellom kildetekstens og måltekstens innhold.” Vi vet at krav om 100 % samsvar mellom kildetekst og måltekst ikke lar seg oppfylle, noe som ligger i sakens natur ved at hvert språk uttrykker/beskriver virkeligheten noe forskjellig, det som kalles språklig determinisme/relativisme.⁶ Ved translatørexamen forutsettes det at innholdet skal gjengis nøyaktig og fullstendig, og kandidaten må altså finne ut hvordan han/hun kan oppfylle dette kravet best mulig. For fagspråklige tekster gjelder her andre måter å oppnå det ønskede resultatet på enn for den allmennspråklige teksten. For den økonomisk-administrative, juridiske og tekniske teksten gjelder som brukbar fremgangsmåte å prioritere den referensielle betydning og ta mindre hensyn til to andre former for betydning – den såkalte pragmatiske og den intralingvistiske⁷ (Barchudarow 1979). For den allmennspråklige teksten derimot kreves det i tillegg at kandidaten ikke bare kjenner den referensielle betydning av et gitt språklig uttrykk eller utsagn, men også er i stand til å være kreativ⁸ i språkbruken.

Erfaringer fra sensurarbeidet har vist at det ofte er den allmennspråklige tekst som skaper mest hodebry for kandidaten, til tross for dens tilsynelatende enkle språkbruk uten faguttrykk. Men det er noe som heter idiomatisk språkbruk, som f.eks. når svalbardreinen beskrives som “fet som en gammeldags julegris” (eksamenstekst 2001) eller det er tale om frykten for at utenlandsk kapital skal “legge under seg norske naturherligheter” (eksamenstekst 2002). Når

⁵ Det vil etter forfatterens mening være ønskelig at tilsvarende opplysning ble gitt til kandidatene for tekstene fra fremmedspråket til norsk, men dette vil kreve en god ekstra koordineringsarbeid mellom sensorene for de “fjerne språk” og den ansvarlige ved FSK for utsendelse av informasjon til de påmeldte kandidater.

⁶ Denne erkjennelsen er blitt beskrevet så tidlig som på 17-hundretallet av den tyske språkfilosofen Johan Gottfried Herder og senere av Wilhelm von Humboldt. Nå er den bedre kjent under betegnelsen *Sapir-Whorf*-hypotesen.

⁷ For mange lesere sikkert bedre kjent som hhv. konnotativ og lingvistisk betydning (Nida 1964).

⁸ For ‘kreativitet’ som viktig ferdighet og strategi i oversettelsessammenheng, se Kußmaul (2000)

det er snakk om “fysikkens giganter” (eksamenstekst 2003), er det klart at ‘giganter’ her brukes i overført betydning.

Kandidatene derimot ser på terminologien som den store utfordringen og glemmer lett kravet til (fag)tekstkompetansen. (Fag)tekstkompetansen omfatter noe mer enn bare det å beherske terminologien. Den innebærer også kunnskap om bruken av spesielle syntaktiske strukturer og spesiell fraseologi i de forskjellige typer fagtekster. Slike strukturer og fraser samt deres distribusjon kan åpenbart være forskjellige i kildepråket og målpråket, og kandidaten bør ta hensyn til dem for å få en optimal oversettelse. Typisk vil f.eks. være å skifte fra en verbal konstruksjon på norsk til en nominalisering i f.eks. tysk eller fransk. Men det er her snakk om et ‘bør’ og ikke et ‘må’, og i *Retningslinjer for ...* heter det da også at dersom det skulle oppstå konflikt mellom kravet om idiomatisk korrekthet (f.eks. hensynet til tekstkonvensjoner) og kravet om innholdsmessig samsvar, så prioriteres ved vurderingen det semantisk korrekte innholdet.

Erfaringer fra sensurarbeidet og et – riktignok heller smalt – grunnlagsmateriale sensorene kan støtte seg til i form av utfylte spørreskjemaer til kandidater etter at de har blitt vurdert, viser at kandidatene nok for ofte bare bruker ordbøker og dette ikke en gang alltid på riktig måte⁹. Samtidig har de heller ikke utviklet den delen av oversettelseskompetanse som går ut på hvordan og hvor en oversetter skal lete etter relevante opplysninger for å løse et konkret oversettelsesproblem. ‘Oversettelseskompetanse’ ses her på som overbegrep som igjen består av flere underbegreper, og som i tråd med utviklingen av oversettelsesstudier til egen disiplin blir kalt for bl.a. ‘ferdigheter’ (‘Fertigkeiten’ – Wilss 1992), eller endog erstattet med f.eks. ‘strategier’ (Lörscher 1991). Dessuten har begrepet over tid endret sitt innhold, som påpekt av Pym (2002).¹⁰ I motsetning til i en konkret oppdragssituasjon er kandidaten i eksamenssituasjonen avskåret fra å sjekke kryssreferanser via tilgang til internett, men kandidatene gjør lite bruk av leksika eller encyklopedier som nyttige kilder å støtte seg til. Her ville de fort ha fått oversikt over angjeldende begrepssystem med de tilhørende termer. Ved å foreta et slikt søk eventuelt i en encyklopedi på norsk og målpråket ville kandidaten fort ha fått rikelig materiale – også hva angår kollokasjoner – til eventuell gjenbruk i selve oversettelsen.¹¹

5. Faglig kompetanse – en utfordring

Hvor skal så kandidatene lære seg det som forventes av dem til selve eksamen? Som nevnt under avsnitt 2 finnes det i Norge for tiden ikke noe fast etablert studietilbud som fører frem til translatøreksamen. NHH legger derfor vekt på å holde seg oppdatert med utviklingen i studietilbudene, først og fremst i Europa. Dette skjer bl.a. ved at NHH siden 2001 har vært assosiert medlem av CIUTI (Conférence internationale d'instituts universitaires de traducteurs et interprètes).¹²

⁹ Resultatene fra vår undersøkelse er dog helt i tråd med resultatene fra tilsvarende tidligere undersøkelser, jfr. f.eks. Hermans (1995).

¹⁰ Pym (2002) har en kritisk gjennomgang av dette begrepet i oversettelseslitteraturen. Han selv bruker betegnelsen ‘dobbel funksjonell kompetanse’ som innebærer at oversetteren skal (a) å være i stand til komme opp med (‘generate’) mer enn bare en mulig (‘viable’) måltekst (MT₁, MT₂... M_n) for en gitt kilde tekst (KT) og (b) å være i stand til å plukke ut en mulig MT fra serien av MT, og dette fort og med “justified confidence” (op.cit.: 8).

¹¹ Jfr. også Rogers/Ahmad (1998) som viser til at erfarne oversettere/translatører tillegger ordbøker mindre vekt enn andre oppslagsverk.

¹² Jfr. CIUTIs hjemmeside: <http://www.ciuti.org/> samt Forstner/Lee-Jahnke (2004).

Veiledningstjenesten og kurs/seminarer som tilbys fra NHH, er for kandidatene et viktig trinn i eksamensforberedelsene. Men det betyr også at den faglige kompetansen som finnes ved NHH, må kontinuerlig holdes oppdatert og styrkes ytterligere. Dette skjer ved at de fagpersoner som er involvert i translatøreksamen som sensorer og/eller veiledere, forsker på oversettelsesrelaterte problemstillinger samt deltar på internasjonale konferanser og presenterer sine forskningsresultater der. Dette skjer ved deltagelse på internasjonalt anerkjente konferanser som f.eks. EU High Level Scientific Conference Series og European LSP-konferanser.¹³ LSP-konferansene¹⁴ har siden 70-tallet funnet sted annet hvert år rundt omkring i Europa, mens førstnevnte har vært holdt annet hvert år siden 1999. LSP-konferansene har alltid en egen seksjon der oversettelse (av fagtekster) står i fokus. Dessuten har medarbeiderne fra FSK i årenes løp utarbeidet spesialordbøker og oppslagsverk innen økonomi og jus (f.eks. Frønsdal og Hansen (1994), Hansen (2000), Lind (2003), Hansen/Lind (forthcoming), Frønsdal/Hansen/Roald et al. (1989) og Simonnæs (1994)). Av nyere dato er et forskningsprosjekt der eksamensbesvarelser legges inn i en tekstdatabase som kan analyseres med henblikk på relevante problemstillinger (jfr. Bjørge 2004). Dette kan skje enten innenfor et spesifikt språkpar eller innenfor rammen av et på sikt felles FSK-prosjekt, der oversettelsesfenomener fra samme utgangstekst undersøkes i de respektive språk for på denne måten ha et bredere datagrunnlag for sammenligningen. Pr. dags dato er tilfanget på tekster fra engelsk til norsk og vice versa på ca. 45 000 ord løpende tekst, mens tilfanget på tekster fra tysk til norsk og vice versa bare er på knappe 10 000 ord løpende tekst. Forskjellen skyldes to faktorer: (1) Det har alltid vært flere kandidater i språkkombinasjonen engelsk-norsk enn tysk-norsk, (2) langt flere kandidater i språkkombinasjonen engelsk-norsk har akseptert at deres besvarelser kan brukes i forskningsøyemed.

6. Veien videre

Da Norge ikke har et studieløp som fører frem til translatøreksamen, er kandidatene i det alt vesentlige overlatt seg selv for å skaffe seg den nødvendige innsikt og trening i å oversette sakprosa (hovedsaklig fagtekster). På grunn av begrensede ressurser må FSKs oppgave derfor være å lære kandidatene de nødvendige 'strategier' for å kunne mestre vanskelige fagtekster fra forskjellige domener. Dette skjer for tiden i det alt vesentlige ennå i form av seminarer og veiledningstjeneste – for fremtiden forhåpentligvis også via andre, mer moderne former for læring.

Verden forandrer seg stadig, og nye fagområder kommer til. Dette gjelder f.eks. Europa-rett som eget (sub)domene i jussen. Formidling av innsikt i endringer i eksisterende fagområder og teorier vil derfor alltid stå sentralt.¹⁵ På denne måten knyttes teori og praksis sammen som et solid fundament og en forskningsmessig interessant utfordring for staben ved FSK.

¹³ Se også deres respektive hjemmesider: http://www.westerni.unibg.it/siti_esterni/cerlis/lsp2005.htm og <http://www.euroconferences.info/>

¹⁴ 'LSP' er akronymet for **L**anguage for **S**pecific **P**urposes, eller på godt norsk: fagspråk.

¹⁵ Jfr. FSKs planer om et nettbasert undervisningsopplegg i juridisk språk (Roald/Whittaker 2004). Hit hører òg et konstruktivt arbeid med oppdaterte referanseklider innenfor aktuelle fagområder som skal være tilgjengelige via internettet.

Litteratur

- Barchudarov, L. (1979[1975]): *Sprache und Übersetzung: Probleme der allgemeinen und speziellen Übersetzungstheorie* [autorisierte Übersetzung ins Deutsche von M. Zwilling]. Moskau: Verlag Progress.
- Bjørge, Anne Kari (2004): “‘The person in the middle’: Strategies in translating LSP texts”. In: Rogers, Margaret /Ahmad, Khurshid (eds.) *New Directions in LSP Studies. Proceedings of the 14th European Symposium on Language for Special Purposes 18 – 22 August 2003. Communication, Culture. Knowledge*. University of Surrey
(URL:<http://portal.surrey.ac.uk/pls/portal/docs/PAGE/COMPUTING/NEWS/LSP%202003/lsp%20PROCEEDINGS.PDF>.)
- Forstner, Martin/Lee-Jahnke, Hannelore (Hrsg.) (2004): *Internationales CIUTI-Forum. Marktorientierte Translationsausbildung*. Bern etc.: Lang.
- Frønsdal, Harald/ Hansen, Einar (1994): *Møteordbok. Norsk Engelsk Tysk*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Grundt, Lars Otto/Roald, Jan/Frønsdal, Harald/Hansen, Einar / Selmer, Terje (1989): *Arbeidslivets terminologi*. 1 [NOTED, norske Terminologidata, rapportserie nr. 4]. Bergen: Universitetet i Bergen/Norges Handelshøgskole.
- Hansen, Einar (2000): *Bedre engelsk forretningsspråk. Norsk-engelsk/Engelsk-norsk. Spesialordbok i økonomisk administrativt fagspråk*. Oslo: Cappelen akademisk forl.[4. utg.]
- Hansen, Einar/Lind, Åge (under utgivelse): *Norsk-engelsk juridisk-økonomisk ordbok*. Oslo: Cappelen akademisk forl.
- Hermans, Ad (1995): “Specialised dictionaries. Expectations of users, practices of authors and publishers”. In: *Language International* 7.1 (1995). 29-33.
- Kußmaul, Paul (2000): *Kreatives Übersetzen*. Tübingen: Stauffenburg.
- Lind, Åge (2003). *Norsk-engelsk juridisk ordbok = Norwegian-English dictionary of law*. Oslo: Cappelen akademisk forl. [4 utg.]
- Lörscher, Wolfgang (1991): *Translation Performance, Translation Process and Translation Strategies. A Psycholinguistic Investigation*. Tübingen: Narr.
- Nida, Eugene A. (1964): *Toward a Science of Translation. With special Reference to Principles and Procedures involved in Bible Translating*. Leiden: Brill.
- Roald, Jan/Whittaker, Sunniva (2004): “Utvikling av en modul i fransk juridisk språk”. In: Simonnæs, Ingrid (ed.). *SYNAPS* 14(2004). 39-44.
- Rogers, Margaret/Ahmad, Khurshid (1998): “The Translator and The Dictionary: Beyond Words?”. In: Sue Atkins, B.T. (ed.). *Using Dictionaries. Studies of Dictionary Use by Language Learners and Translators*. Tübingen: Niemeyer. 193-204.
- Pym, Anthony (2002): “Redefining translation competence in an electronic age. In defence of a minimalist approach” (www.fut.es/apym/on-line/competence.pdf <09.02.04>). 1-16.
- Simonnæs, Ingrid (1994): *Norsk-tysk juridisk ordbok*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Wilss, Wolfram (1992): *Übersetzungsfertigkeit: Annäherungen an einen komplexen übersetzungspraktischen Begriff*. Tübingen: Narr.

URL: <http://www.ciuti.org/> <18.10.04>

URL: http://www.westerni.unibg.it/siti_esterni/cerlis/lsp2005.htm <18.10.04>

URL: <http://www.euroconferences.info/> <18.10.04>